

(इंग्रजीमध्ये टंकलिखित केलेल्या न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद.)

मे. गुडुथर ब्रदर्स

विरुद्ध

प्राप्तिकर अधिकारी, विशेष परिमंडळ, बंगळूरु.

(न्यायमूर्ती एस. के. दास, न्यायमूर्ती एम. हिदायतुल्ला आणि न्यायमूर्ती जे. सी. शाह)

प्राप्तिकर -मूल्यनिर्धारण- शास्ती - लादणे : प्राप्तीकर अधिकाऱ्याद्वारे करपात्र व्यक्तिस सुनावणीची वाजवी संधी न देता, - अपीलावरील आदेश बाजूला ठेवला गेला आणि परताव्याचा आदेश दिला आहे- रिमांडबद्दल कसलेही स्पष्ट आदेश नाही- प्राप्तिकर अधिकारी यांचेद्वारे कार्यवाहीत सातत्य -वैधता-भारतीय प्राप्तीकर कायदा, १९२२ (II/१९२२) उपकलम २८(1)(क) आणि २८(३).

अपीलकर्ते निर्धारित वेळेत आपले परतावे दाखल करण्यात अयशस्वी ठरले आणि त्यांच्यावर शास्ती का आकारली जाऊ नये याचे कारण दर्शविण्यासाठी भारतीय प्राप्तिकर कायदा, १९२२ च्या कलम २८(1) (क) अंतर्गत जारी केलेल्या सूचनेवर त्यांनी लेखी उत्तर दाखल केले. कायद्याच्या कलम २८(३) नुसार आवश्यकतेनुसार त्यांना सुनावणीची संधी न देता प्राप्तिकर अधिकाऱ्याने त्यांच्यावर शास्ती ठोठावली. अपीलीय सहाय्यक आयुक्तांनी अपीलावरील आदेश रद्द केला आणि शास्तीचा परतावा करण्याचे निर्देश दिले. त्यानंतर प्राप्तिकर अधिकाऱ्याने अपीलकर्त्यांना सुनावणीची संधी देत आणखी एक नोटीस बजावली. अपीलकर्त्यांनी या सूचनेवर आक्षेप घेतला आणि असा युक्तिवाद केला की अपीलीय सहाय्यक आयुक्त, ज्यांचा आदेश अंतिम झाला होता, त्यांच्या रिमांडच्या स्पष्ट आदेशाच्या अनुपस्थितीत प्राप्तिकर अधिकारी शास्तीचे पुनर्निर्धारण करण्याच्या प्रक्रियेत पुढे जाऊ शकत नाहीत.

असे सांगण्यात आले की , भारतीय प्राप्तिकर कायद्याच्या कलम २८(1) (क) अन्वये प्राप्तिकर अधिकाऱ्याने शास्ती ठोठावण्याचा दिलेला आदेश कोणत्याही प्रारंभिक अवैधतेमुळे नव्हे, तर कार्यवाहीदरम्यान ज्याचे पर्यवेक्षण केले गेले होते

आणि अपील केल्यावर उक्त आदेश रद्द करण्यात आला होता, त्याद्वारे निष्फळ केला गेला असता, अवैधता ज्या टप्प्यावर झाली होती त्या टप्प्यापासून कार्यवाही सुरू ठेवणे आणि रिमांडचा कोणताही स्पष्ट आदेश न देता शास्तीचे पुनर्निर्धारण करणे हे प्राप्तिकर अधिकारी यांच्या अधिकारक्षेत्रात होते.

येथे जोस चाको पुथोकरन विरुद्ध प्राप्तिकर अधिकारी, एर्नाकुलम सर्कल, [१९५७] ३२ आय. टी. आर. ६४८, प्रकरणातील निर्णय लागू होत नाही.

दिवाणी अपीलीय अधिकारिता : दिवाणी अपील क्रमांक २६१/१९५८

रिट याचिका क्रमांक २१५/१९५६ मधील म्हैसूर उच्च न्यायालयाच्या ६ नोव्हेंबर १९५६ च्या निकाल आणि आदेशावरून विशेष अनुमतीद्वारे अपील.

अपीलकर्त्यांसाठी : एस. एन. अँडले, जे. बी. दादाचंजी, रामेश्वर नाथ आणि पी. एल. वोहरा.

उत्तरवादीसाठी : के. एन. राजगोपाल शास्त्री आणि डी. गुप्ता.

१९६० जुलै २२ . न्यायालयाचा निर्णय न्यायमूर्ती जे. हिदायतुल्ला यांनी दिला.

न्यायमूर्ती जे. हिदायतुल्ला - म्हैसूर उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाविरुद्ध या न्यायालयाच्या विशेष परवानगीसह हे अपील दाखल करण्यात आले आहे, ज्याद्वारे त्याने संविधानाच्या अनुच्छेद २२६ अंतर्गत अपीलकर्त्यांनी प्राप्तिकर अधिकारी, बेल्लारी, विशेष परिमंडळ, बंगळूरू यांच्याविरुद्ध प्रतिबंधात्मक रिट किंवा इतर काही योग्य रिटसाठी केलेला अर्ज आरंभी फेटाळला आहे.

या प्रकरणाची तथ्ये पुढीलप्रमाणे आहेत. मूल्यनिर्धारण वर्ष १९४८-४९ साठी, अपीलकर्ते विहित वेळेत परतावा दाखल करण्यात अयशस्वी ठरले आणि भारतीय प्राप्तिकर कायद्याच्या कलम २८(1) (क) अंतर्गत काम करणाऱ्या प्राप्तीकर अधिकाऱ्याने त्यांना शास्ती का आकारली जाऊ नये याचे कारण दर्शविण्यासाठी नोटीस बजावली. या सूचनेच्या उत्तरात, अपीलकर्त्यांनी लेखी उत्तर दाखल केले आणि प्राप्तिकर कायद्याच्या कलम २८ च्या तिसऱ्या उप-कलमांद्वारे आवश्यकतेनुसार त्यांची सुनावणी न करता प्राप्तिकर अधिकाऱ्याने रु. १६,०००/- ची शास्ती वसूल करण्यास सुरुवात केली. हे प्रकरण अपीलीय

सहाय्यक प्राप्तिकर आयुक्तांसमोर अपीलात घेण्यात आले होते, ज्यांनी अपीलकर्त्यांना सुनावणीची संधी दिली जात नसल्याचे निदर्शनास आणून दिले आणि आदेश सदोष असल्याचे सांगितले. त्यामुळे त्यांनी तो आदेश बाजूला ठेवला आणि जर शास्ती वसूल झाली असेल तर त्याच्या परताव्याचे निर्देश दिले. आदेश मिळाल्यावर, प्राप्तिकर अधिकाऱ्याने आणखी एक नोटीस जारी करून अपीलकर्त्यांना त्यांच्यासमोर हजर राहण्याचे आवाहन केले, जेणेकरून त्यांना सुनावणीची संधी दिली जाऊ शकेल. त्यांनी असेही सूचित केले की जर अपीलकर्ते हजर झाले नाही तर ते पूर्वी दाखल केलेले लेखी निवेदन विचारात घेऊन शास्तीचा प्रश्न निश्चित करण्याची कार्यवाही पुढे नेतील. तथापि, प्राप्तिकर अधिकारी या प्रकरणाचा निर्णय घेण्यापूर्वी, अपीलकर्त्यांनी वर नमूद केलेल्या रिट जारी करण्यासाठी संविधानाच्या अनुच्छेद २२६ अंतर्गत याचिका दाखल केली. अपीलकर्त्यांनी उपस्थित केलेला युक्तिवाद कदाचित प्राप्तिकर अधिकाऱ्यांसमोर उपस्थित केला जाऊ शकतो, असे म्हणत उच्च न्यायालयाने ही याचिका मर्यादित स्वरूपात फेटाळली होती. त्यानंतर अपीलकर्त्यांनी या न्यायालयात विशेष अनुमतीसाठी अर्ज केला आणि अनुमती मिळाल्यानंतर हे प्रकरण आपल्यासमोर आले .

प्राप्तिकर कायद्याच्या कलम २८(१) (क) च्या आवश्यकतांची पूर्णपणे पूर्तता झाली नाही यात शंका नाही. जर अपीलकर्त्यांनी त्यांचा परतावा दाखल केलेला नसेल, जसे त्यांना कायद्याने करणे आवश्यक होते, तर तसे न केल्याने कलम २८च्या उपकलम (१) मधील खंड (क) लागू होईल . याबाबत आम्ही काहीही बोलत नाही. तथापि, कलम २८ च्या उपकलम (३) मध्ये असे नमूद केले आहे करपात्र व्यक्तीला सुनावणीची वाजवी संधी दिल्याशिवाय शास्ती आकारली जाणार नाही. अपीलकर्त्यांना ही संधी नाकारण्यात आली होती आणि त्यामुळे प्राप्तिकर अधिकाऱ्याच्या आदेशावर कारवाईच्या सुरुवातीच्या टप्प्यावर नव्हे, तर त्यादरम्यान, अवैधपणे नियंत्रण ठेवण्यात आले होते. विद्वान अपीलीय सहाय्यक आयुक्तांच्या आदेशात; अवैधपणा कोणत्या आधारावर सुरू राहिला

आणि शास्तीचा परतावा करण्याचे निर्देश देणाऱ्या त्यांच्या आदेशाचा अर्थ, वसूली झाल्यास, त्रुटी सुधारणे असा अर्थ लावला जाऊ शकत नाही आणि अवैधपणा ज्या टप्प्यावर झाला त्या टप्प्यापासून प्राप्तिकर अधिकाऱ्याला त्याची कार्यवाही सुरू ठेवण्यास खुले केले जाऊ शकते, असे निदर्शनास आणून दिले. युक्तिवाद केल्याप्रमाणे, या उद्देशासाठी कोणत्याही स्पष्ट रिमांडची आवश्यकता नव्हती.

जोस चाको पुथोकरन विरुद्ध आय. टी. ओ. (Income Tax Officer), एर्नाकुलम सर्कल ^(१) [(१९५७) ३२ आय. टी. आर. ६४८] मध्ये केरळ उच्च न्यायालयाच्या विद्वान एकल न्यायाधीशांनी नोंदवलेल्या निर्णयाकडे आमचे लक्ष वेधले गेले, ज्यामध्ये अशाच परिस्थितीत असे म्हटले गेले आहे की प्राप्तिकर आयुक्तांनी कलम ३३ च्या उप-कलम (२) अंतर्गत अपीलीय प्राधिकरणाकडे अपील केले नसल्यामुळे, अपीलीय सहाय्यक आयुक्तांचा आदेश अंतिम झाला आणि प्राप्तिकर अधिकारी यापुढे शास्तीचे पुनर्निर्धारण करण्याच्या प्रक्रियेत पुढे जाऊ शकत नाही. दिलेले कारण, आमच्या मते, मुद्याला सोडून आहे. अपीलीय सहाय्यक आयुक्तांनी मूल्यनिर्धारण प्रक्रियेदरम्यान झालेल्या अवैधपणाच्या पार्श्वभूमीवर आदेश उठवला आणि शास्तीचा परतावा देण्याचा आदेश दिला. अभिलेख मिळाल्यावर, ज्या टप्प्यावर अवैधतेचे नियंत्रण होते त्या टप्प्यापासून हे प्रकरण हाती घेणे आणि त्याची कार्यवाही सुधारणे हे प्राप्तिकर अधिकाऱ्यासाठी खुले होते. अपीलकर्त्यांनी खटल्याच्या निवेदनादरम्यान असे निदर्शनास आणून दिले होते की अशी कार्यवाही केवळ मूल्यांकन प्रक्रियेदरम्यानच केली जाऊ शकते आणि ती कार्यवाही पूर्ण केली गेली. आमच्या मते, अपीलकर्त्यांना त्यांच्यावर शास्ती का आकारली जाऊ नये याचे कारण दर्शविण्यासाठी जारी केलेली नोटीस अंमलात येणे थांबली नाही, कारण अपीलीय सहाय्यक आयुक्तांनी अवैधपणा दर्शविला ज्यामुळे कायदेशीररीत्या कारवाई सुरू झाल्यानंतर ती निष्फळ झाली. ती सूचना अद्याप निकाली निघणे बाकी असल्याने, आता सुरू झालेल्या कार्यवाहीचे वर्णन मूल्यांकन

प्रक्रियेदरम्यान केले जाऊ शकते, कारण ही कारवाई पहिली सूचना जारी केल्याच्या वेळेशी संबंधित असेल.

आमच्या मते, अवैधपणा ज्या टप्प्यावर झाला आहे त्या टप्प्यापासून कार्यवाही सुरू ठेवण्यासाठी आणि दाव्याच्या परिस्थितीनुसार आवश्यक असल्यास शास्तीसाठी अपीलकर्त्यांचे मूल्यांकन करण्यासाठी प्राप्तिकर अधिकार्यांना योग्य अधिकारक्षेत्र आहे.

त्यानुसार खर्चासह याचिका फेटाळली जाते.

याचिका फेटाळण्यात आली.

X-X-X-X

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

X-X-X-X